

PROKURORŲ PROFESINĖ SAJUNGA

Prokurorų profesinė sąjunga
Juridinio asmens kodas 302594202
Registruotos buveinės adresas Kranto g. 2A, Grigiškės, Vilnius
El. paštas info@prokuroruprofsajunga.lt

Lietuvos Respublikos Prezidentui
Gitanui Nausėdai
S. Daukanto a. 3, LT-01122 Vilnius
El. paštas kanceliarija@prezidentas.lt

Lietuvos Respublikos Vyriausybei
Gedimino pr. 11, LT-01103 Vilnius
El. paštas lrvkanceliarija@lrvt.lt

Seimo teisės ir teisėtvarkos komitetui
pirmininkui Juliiui Sabatauskui
El. paštas julius.sabatauskas@lrs.lt
pirmininko pavaduotojui
Vitalijui Gailiui
El. paštas vitalijus.gailius@lrs.lt
nariams:

Giedrei Balčytytei
El. paštas giedre.balcytyte@lrs.lt

Agnei Bilotaitei
El. paštas agne.bilotaite@lrs.lt

Agnei Širinskienei
El. paštas agne.sirinskiene@lrs.lt

Raimondui Šukiui
El. paštas raimondas.sukys@lrs.lt

Lilijai Vaitiekiūnienei
El. paštas lilija.vaitiekuniene@lrs.lt

Ignui Vėgėlei
El. paštas ignas.vegele@lrs.lt

PRANEŠIMAS APIE DAROMUS SISTEMINIUS PAŽEIDIMUS LIETUVOS RESPUBLIKOS GENERALINĖJE PROKURATŪROJE

2025 m. spalio 29 d.
Vilnius

Lietuvos Respublikos profesinių sąjungų įstatymo 10 straipsnio 4 dalimi, profesinės sąjungos atstovauja profesinės sąjungos nariams santykiuose su darbdaviu, jo įgaliojantį atstovu. Profesinės sąjungos gina savo narių darbo ir ekonomines socialines teises bei interesus.

Pažymime, kad Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo (toliau – Prokuratūros įstatymas) 6 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog Prokuratūrą sudaro Generalinė prokuratūra ir teritorinės – apygardų prokuratūros. Pagal 8 straipsnį Generalinė prokuratūra: 1) vadovauja teritorinėms prokuratūroms ir kontroliuoja jų veiklą; 2) formuoja vienodą nusikalstamų veikų ikiteisminio tyrimo ir baudžiamojo proceso veiksmų kontrolės praktiką; 3) atlieka, organizuoja, kontroliuoja ikiteisminį tyrimą ir jam vadovauja ir palaiko valstybinį kaltinimą itin svarbiose baudžiamosiose bylose; 4) formuoja vienodą valstybinio kaltinimo baudžiamosiose bylose palaikymo praktiką ir dalyvauja nagrinėjant bylas apeliacine ir kasacine tvarka; 5) koordinuoja ikiteisminio tyrimo įstaigų veiksmus tiriant nusikalstamas veikas; 6) itin svarbiais atvejais gina viešąjį interesą ir formuoja vienodą prokurorų veiklos praktiką šioje srityje; 7) organizuoja prokurorų profesinį rengimą, kvalifikacijos kėlimą ir teikia jiems metodinę pagalbą; 8) tarptautinių sutarčių, įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka susižino su užsienio valstybių įstaigomis ir tarptautinėmis institucijomis; 9) rūpinasi prokuratūros finansiniu, materialiniu aprūpinimu, taip pat prokurorų socialinėmis garantijomis; 10) analizuoja prokuratūros veiklą ir tvarko prokuratūros veiklos duomenis; 11) atlieka kitas įstatymų ir tarptautinių sutarčių nustatytas funkcijas.

Vadovaujantis Prokuratūros įstatymo 24 straipsnio 1 dalimi, prokurorų tarnybos sąlygas ir tvarką nustato šis ir kiti įstatymai. Prokurorams netaikomas Valstybės tarnybos įstatymas, išskyrus šiame Įstatyme nustatytas išimtis. Darbo santykius reglamentuojantys teisės aktai prokurorams taikomi tiek, kiek jų statuso ir socialinių garantijų nereglamentuoja šis Įstatymas.

Prokurorų profesinė sąjunga, vienijanti 134 prokuratūroje dirbančius prokurorus, atstovaudama savo narių darbo, ekonomines ir socialines teises, teikia šį pranešimą apie netoleruotiną situaciją, susiklosčiusią prokuratūros sistemoje, Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros (toliau – Generalinė prokuratūra) ir konkrečiai Lietuvos Respublikos generalinės prokurorės (toliau – Generalinė prokurorė) veiksmus, kuriais pažeidžiamas konstitucinis prokurorų nepriklausomumo principas, Lietuvos Respublikos darbo kodekso 30 straipsnyje įtvirtinta darbdavio pareiga užtikrinti, kad darbuotojai nepatirtų priešišku, neetišku, žeminančių, agresyvių, užgaulių, įžeidžiančių veiksmų, kuriais kėsinamasi į darbuotojo ar darbuotojų grupės garbę ir orumą, fizinį ar psichologinį neliečiamumą ar kuriais siekiama darbuotoją ar darbuotojų grupę įbauginti, sumenkinti ar įstumti į beginklę ir bejėgę padėtį.

Kadangi generalinis prokuroras į pareigas yra skiriamas ir iš jų atleidžiamas Respublikos Prezidento Seimo pritarimu, šis pranešimas yra teikiamas Lietuvos Respublikos Prezidentui, Seimui (Seimo teisės ir teisėtvarkos komitetui). Taip pat, atsižvelgiant į tai, kad Vyriausybė rengia ir teikia Seimui svarstyti įstatymų projektus, šis pranešimas taip pat yra adresuojamas Lietuvos Respublikos Vyriausybei.

I. Pranešimo esmė

Šiuo pranešimu informuojame, apie tai, kad Generalinė prokurorė ir jos vadovaujama Generalinės prokuratūra (Vidaus tyrimų skyrius):

1. Sistemingai pažeidinėja konstitucinį prokuroro nepriklausomumo principą, nepagrįstai persekioja prokurorus, inicijuodami vidaus ir tarnybinius patikrinimus bei taikydami tarnybinę atsakomybę be objektyvaus pagrindo;
2. Generalinės prokuratūros vadovybė nepripažįsta išvadų, neatitinkančių jos nuomonės, ignoruoja audito išvadas;
3. Generalinė prokuratūra nepriima ypač reikalingų prokuratūros sistemai sprendimų, dėl ko sukuriama prielaidos ilgesnei ikiteisminio tyrimo trukmei;
4. Generalinė prokurorė, pasitelkdama turimas administracines priemones bei resursus, prokurorų atžvilgiu vykdo sisteminių psichologinių smurtą (mobingą).
5. Generalinės prokurorės ir jos pavaduotojo Ginto Ivanausko veiksmuose atrenkant ir skiriant į pareigas pažįstamus ar artimus savo aplinkos žmones, išvelgiami korupcinių

veikų požymiai, o būtent: nepotizmas ir favoritizmas, kurie vakarietiškoje visuomenėje traktuojami kaip viena iš korupcijos formų.

II. Dėl konstitucinio prokuroro nepriklausomumo principo pažeidimo kitų nuomonių nepripažinimo

Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau - Konstitucija) 118 straipsnis numato, kad prokuroras, vykdydamas savo funkcijas, yra nepriklausomas ir klauso tik įstatymo. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau – Konstitucinis Teismas) ne kartą yra nagrinėjęs prokurorų nepriklausomumo klausimą. Konstitucinis Teismas be kita ko, yra pabrėžęs, kad prokurorų nepriklausomumas turi būti užtikrinamas ne tik per jų teisinį statusą, bet ir per efektyvų darbo organizavimą, kuris garantuoja, kad jie veiks pagal teisinį reguliavimą, o ne pagal politines ar kitas nesusijusias įtakas.

Generalinė prokurorė bei Generalinės prokuratūros Vidaus tyrimų skyrius jau ilgą laiką sistemingai pažeidžia konstitucinį prokuroro nepriklausomumo principą, organizuodami bei vykdydami masinius prokurorų veiklos patikrinimus net ir nesant tam objektyvaus pagrindo, taip pat taikydami nepagrįstas ir neteisėtas tarnybinio poveikio priemones/tarnybines nuobaudas.

Lietuvos Respublikos prokuratūros 2024 metų veiklos apžvalgoje pateiktais duomenimis, 2021 m. tarnybiniai patikrinimai buvo pradėti 35 prokurorų atžvilgiu, 2022 metais - 39 prokurorų atžvilgiu, 2023 metais - 12 prokurorų, o 2024 metais - 27 prokurorų atžvilgiu. Prokuratūros Intranete nuo Generalinės prokurorės Nidos Grunskienės kadencijos pradžios, tai yra nuo 2021 metų, yra skelbiama informacija apie nubaustų asmenų skaičių ir paskirtas nuobaudas bei informacija apie tai, kiek prokurorų pripažinta padariusiais tarnybinius pažeidimus jiems nuobaudų neskiriant. Remiantis šiais duomenis, 2021 metais 21 prokuroras pripažintas padaręs tarnybinių pažeidimų, 2022 metais – 30 prokurorų, 2023 metais - 16 prokurorų, o 2024 metais – 11 prokurorų.

Taigi, per ketverių metų laikotarpį (2021-2024 metus) Generalinės prokurorės pareigas einant Nidai Grunskienei dėl 113 prokurorų buvo pradėti tarnybiniai patikrinimai, iš jų padariusiais tarnybinius nusižengimus pripažinti 78 prokurorai. Pagal Lietuvos Respublikos prokuratūros 2024 metų veiklos apžvalgoje pateikiamus duomenis, 2024 metais Lietuvos prokuratūroje dirbo 587 prokurorai (šis skaičius skiriasi nuo Valstybės kontrolės išvadoje Nr. VAE-11 nurodytų duomenų, remiantis kuriais 2024-06-30 Lietuvos prokuratūroje dirbo 542 prokurorai). Taigi, jeigu prokuratūroje 2024 metais dirbo 587 prokurorai, 2021-2024 metais, t. y. vos ketverių metų laikotarpiu, tarnybinio poveikio priemonės pritaikytos kas septintam prokurorui, tarnybinis patikrinimas buvo atliktas kas penkto prokuroro atžvilgiu.

Atkreiptinas dėmesys, kad šis tarnybinių patikrinimų skaičius neatspindi realaus visų patikrinimų skaičiaus, nes prokurorų atžvilgiu dar buvo atliekami ir kiti tyrimai, kuriuos be kita ko atliko ne tik Vidaus tyrimų skyrius, bet, Generalinės prokurorės pavedimu, taip pat ir Generalinės prokuratūros Baudžiamojo persekiojimo departamento prokurorai. Taigi, nuo 2021 metų, Generalinės prokurorės pareigas pradėjus eiti Nidai Grunskienei, prokuratūros bendruomenė patiria nuolatinę įtampą dėl bet kada galinčio atsirasti naujo patikrinimo.

Klausimai dėl staiga išaugusio vidaus tyrimų skaičiaus Generalinei prokurorei buvo keliami jau nuo 2022 metų, tačiau girdimi atsakymai – gaunama labai daug skundų, prokurorai dažnai atmestiniai, nekokybiškai dirba, neatitinka tikrovės. Duomenys apie gautų proceso šalių skundų skaičių dėl prokurorų veiksmų nėra skelbiami viešai, tačiau prokurorų darbo kokybę atspindi ir pačios Generalinės prokuratūros metinėje veiklos ataskaitoje pateikiami duomenys (pvz. 2024 metais prokurorai priėmė 55 442 nutarimus atsisakyti pradėti, sustabdyti arba nutraukti ikiteisminį tyrimą. Teismai panaikino 0,8 proc. tokių nutarimų. Tais pačiais metais trūkumams pašalinti ir tyrimui papildyti teismai prokurorams grąžino 0,3 proc. baudžiamųjų bylų, arba 37 iš 14 671 teismams perduotos bylos ir t. t.). Akivaizdu, kad statistika nerodo tokios didelės prokurorų

nekompetencijos, kokia yra deklaruojama patiems prokurorams iš Generalinės prokuratūros pozicijos.

Toks nuolatinis prokurorų veiklos nuvertinimas, tikrinimas ir pozicijos, kad prokurorai neva dirba itin nekokybiškai bendruomenėje kelia įtampą, atitraukia nuo pagrindinės prokuroro veiklos, institucijoje kuria baimės, nepasitikėjimo ir įtarinėjimų atmosferą. Tikėtina, kad nuolatiniais sau pavaldžių prokurorų tikrinimais, Generalinė prokurorė siekia sukurti sau paklusnią, neprieštaraujančią, nekeliančią klausimų ir vykdančią nurodymus (ne visuomet teisėtus ar grįstus visuomenės interesais) prokuratūrą visose grandyse, paminant prokurorų nepriklausomumo principą.

Pažymėtina, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje ne kartą yra akcentavęs, kad prokurorams negali būti taikoma atsakomybė už priimant proceso sprendimus padarytas pavienes teisės aiškinimo ir (arba) taikymo klaidas ar proceso įstatymų pažeidimus, nebent tokios klaidos ar pažeidimai būtų itin šiuurkštūs, pažeidžiantys pagrindines žmogaus teises, sukėlę kitokią didelę žalą ar itin neigiamas pasekmes (žr., pvz., 2019 m. birželio 5 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-1015-552/2019).¹ Taigi, teismų praktika apie tai, kokiuose prokuroro veiksmuose galėtų būti tarnybinio pažeidimo požymių labai aiškiai jau buvo suformuota dar prieš Generalinę prokurorę tampant Nidai Grunskienei.

Nepaisant to, Generalinė prokuratūra akivaizdžiai sistemingai ignoruoja teismų išaiškinimus, nuolat neteisėtai skirdama tarnybinio poveikio priemones/tarnybines nuobaudas neįtikusiems/nepatikusiems prokurorams būtent dėl pavienių procesinių klaidų, nors jau daug kartų dėl to yra pralaimėjusi administracines bylas.

Profesinės sąjungos duomenimis, nuo 2021 metų beveik dvi dešimtys prokurorų kreipėsi į administracinius teismus dėl jiems nepagrįstai ir neteisėtai taikytų tarnybinių nuobaudų ar tarnybinio poveikio priemonių (pvz. administracinė bylos Nr. eA-506-629/2024, Nr. eA-77-575/2025, Nr. eA-1091-629/2023, Nr. A-696-662/2024, Nr. eA-1050-1047/2024, Nr. eA-141-520/2025, Nr. A-645-552/2025, Nr. eI3-2719-505/2025). Jau 2022 m. rugsėjo 21 d. vykusiame susitikime su prokurorais, Generalinė prokurorė pati teigė, kad jau ir teisėjai stebisi kodėl tiek daug tarnybinių ginčų yra prokuratūroje, nes jokioje kitoje įstaigoje tokio skaičiaus nėra. Tačiau Generalinė prokurorė didelį skundų skaičių vertina ne kaip rodiklį, kad institucijoje, jos valdyme, krūvių paskirstyme kažkas negerai, bet priešingai – minėtame susirinkime leido suprasti, kad prokurorai, kurie skundžiasi nori nepagrįstai daug privilegijų.

Pažymėtina, kad Generalinė prokuratūra niekuomet neskelbia kiek iš prokurorų teismams pateiktų skundų teismai pripažino pagrįstais ir panaikino Generalinės prokurorės sprendimus/rezoliucijas. Tačiau vien 2023-2025 metais profesinės sąjungos duomenimis aštuoniems prokurorams administracinėse bylose Nr. eA-506-629/2024, Nr. eA-77-575/2025, Nr. eA-1091-629/2023, Nr. A-696-662/2024, Nr. eA-1050-1047/2024, Nr. eA-141-520/2025, Nr. A-645-552/2025, Nr. eI3-2719-505/2025 pavyko įrodyti, kad tarnybinės nuobaudos/tarnybinio poveikio priemonės jiems taikytos nepagrįstai. 7 nurodytose bylose priimti galutiniai neskundžiami sprendimai, kuriais panaikintos prokurorams skirtos tarnybinės nuobaudos, 1 byloje galutinio sprendimo dar nėra, tačiau jos aplinkybės iš esmės yra tapačios kitoms.

Aukščiau nurodyta teismų praktika Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo buvo akcentuojama kiekvieną kartą priimant sprendimus panaikinti Generalinės prokurorės rezoliucijas, tačiau ji šios praktikos ir toliau nepaisė ir nepaiso. Svarbu, kad teismas panaikindamas Generalinės prokurorės rezoliucijas administracinėse bylose Nr. eA-506-629/2024, Nr. eA-77-575/2025, Nr. eA-1091-629/2023, Nr. eA-1050-1047/2024, Nr. eA-141-520/2025, Nr. A-645-552/2025

¹ Šiame kontekste taip pat aktualios Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartys: 2019 m. kovo 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-733-575/2019, 2019 m. birželio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1015-552/2019, 2020 m. gruodžio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2277-756/2020, 2021 m. gegužės 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2983-556/2021, 2021 m. liepos 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1713-556/2021, kurių Generalinė prokuratūra, kaip paaiškėjo eilėje sekančių ginčų, sąmoningai nesilaikė.

konstatavo, jog Generalinė prokuratūra net 6 atvejais nepagrįstai pripažindama prokurorus padarius tarnybinius pažeidimus, pažeidė konstitucinį prokuroro nepriklausomumo principą. Taigi, Generalinė prokuratūra, kuri turi prisidėti prie prokurorų nepriklausomumo principo apsaugos, pati šį principą piktybiškai pažeidinėja, kas iš esmės nėra suderinama su pamatiniais teisinės valstybės principais.

Atkreiptinas dėmesys, kad dalis prokurorų, matydami, kad net ir palankūs teismų sprendimai iš esmės nekeičia Generalinės prokurorės veikimo taktikos, dėl nepagrįsto tarnybinio poveikio priemonių taikymo, į teismą nesikreipė.

Pažymėtina, kad tokie Generalinės prokurorės ir Vidaus tyrimo skyriaus vyriausiojo prokuroro ilgai trunkantys, pasikartojantys ir sistemingi veiksmai, kuriais pažeidžiama Konstitucijos saugoma vertybė – prokuroro nepriklausomumas, galimai turi piktnaudžiavimo tarnyba ir prokuroro priesaikos sulaužymo požymių.

Turimi duomenys rodo, kad be šių 8 atvejų, iš kurių nepagrįstas prokurorų nubaudimas jau yra konstatuotas 7 įsiteisėjusiais sprendimais, prokuratūroje vyko ir toliau tebevyksta ir kitų prokurorų galimai nepagrįstas persekiojimas.

Prokurorų, ypač Vilniaus apygardos prokuratūros, kontroliuojami tyrimai pastaruoju metu nuolat tikrinami Generalinės prokurorės sprendimais (netgi nesant proceso dalyvių skundų ar aukštesnių prokurorų pranešimų) ir šį masinį tikrinimą atliko ne tik Vidaus tyrimų skyriaus prokurorai, bet ir Generalinės prokuratūros Baudžiamojo persekiojimo departamento (toliau - BPD) prokurorai. Tokie patikrinimai gali būti organizuojami ir nekeltų streso tikrinamiems prokurorams, jeigu būtų atliekami objektyviai ir siekiant kokio nors prokuratūros sistemai naudingo tikslo, pavyzdžiui, atliekami siekiant nustatyti ilgai trunkančių tyrimų priežastis ir imtis priemonių jų pašalinimui. Vis dėlto, patikrinimo išvados dažnai net ir tam prokurorui, kuriam jos surašytos, nėra pateikiamos, juo labiau eiliniam prokurorui nėra žinomi tokių masinių patikrinimų rezultatai ir ko jais siekiama.

Pažymėtina, kad Profesinei sąjungai kelia abejonių Generalinės prokuratūros Vidaus tyrimų skyriaus prokurorų nepriklausomumas. Kaip matyti iš teismų sprendimų administracinėse bylose Nr. eA-506-629/2024, Nr. eA-77-575/2025, net ir tais atvejais, kai Generalinės prokuratūros prokurorai surašo palankias eiliniam prokurorui išvadas, kurias patvirtina ir Generalinės prokuratūros padalinių vadovai, Generalinė prokurorė, jų nepaisydama, savo iniciatyva, vis tiek pradeda tarnybinius patikrinimus. Toks Generalinės prokurorės asmeninis įsitraukimas į kai kurių prokurorų veiklos pertikrinimą nepriimant jokių tam prokurorui palankių išvadų, kol nebus rastas koks nors pažeidimas už kurį galima būtų bausti, turi psichologinės prievartos, galios demonstravimo pavaldinių atžvilgiu požymių.

Pažymėtina, kad ne kartą prokurorams teko susidurti su situacija, kai pirminėse išvadose konstatuojama, jog prokuroro veiksmuose nėra tarnybinio pažeidimo požymių, o kai šioms išvadoms Generalinė prokurorė nepritaria, vėliau tikrintojai tuose pačiuose prokuroro veiksmuose pažeidimų požymius jau nustato. Yra buvę atvejų, kai tikrintojai rašo išvadas dėl to paties atvejo po keletą kartų tol, kol juose atsiranda teiginiai, tenkinantys Generalinę prokurorę. Be to, bendruomenėje yra žinoma atvejų, kai tikrintojai tapo tikrinamaisiais dėl to, kad Generalinės prokurorės netenkino jų palankios žemesniesiems prokurorams išvados.

Pažymėtina, kad sistemingas prokuroro nepriklausomumo principo pažeidinėjimas nepagrįstais vidiniais ir tarnybiniais patikrinimais Generalinėje prokuratūroje sietinas ne tik su kliudymu arba neteisėtu poveikiu prokurorams atlikti tarnybines pareigas, bet ir su neracionaliu viešųjų lėšų naudojimu.

Vien tik aukščiau paminėtais 8 teismų sprendimais administracinėse bylose iš Generalinės prokuratūros priteista 10612,17 Eur bylinėjimosi išlaidų nepagrįstai nubaustiems prokurorams. Tačiau reali nepagrįstais Generalinės prokurorės sprendimais iššvaistyta biudžeto suma yra ženkliai didesnė: tarnybiniai patikrinimai atliekami gana ilgą laiką, juos atliekantiems Vidaus tyrimų skyriaus prokurorams ir aptarnaujančiam personalui yra mokamas atlyginimas, tikrinami prokurorai

ir jų vadovai paaiškinimų rašymui yra atitraukiami nuo tiesioginio savo darbo, atitinkamai tai turi įtakos ir ilgesnei ikiteisminių tyrimų trukmei. Dar daugiau – tikrinimai pavedami jau ir Generalinės prokuratūros BPD prokurorams, o palankios žemesniems prokurorams išvados Generalinės prokuratūros vadovybės yra kvestionuojamos, iš naujo pavedant atlikti patikrinimus dėl tų pačių veiksmų.

Susidaro įspūdis, kad Generalinei prokuratūrai prioritetas yra ne nusikaltimų tyrimai, o prokurorų padarytų tariamų pažeidimų ieškojimas. Tarnybinį patikrinimą atliekančių prokurorų veiksmai, neretai būna nukreipti tik į vieną tikslą – bet kokiomis priemonėmis konstatuoti tarnybinio pažeidimo padarymą, nes priešingų išvadų Generalinė prokurorė pripažinti nėra linkusi. Svarbu, kad tikrinimai, nors ir pasibaigę palankiais prokurorams sprendimais, net nepaisant kur jie buvo priimti – prokuratūroje ar teismuose, reiškia dideles laiko, energijos, materialinių ir žmogiškųjų išteklių sąnaudas, kurios galėtų būti skiriamos tiesioginėms prokurorų funkcijoms atlikti. Jau nekalbant apie tai, kaip tie tyrimai veikia bendrą prokuratūros mikroklimatą ir prokurorų motyvaciją bei pasitikėjimą darbdaviu.

Neadekvačiai didelis tikrinimų prokurorų skaičius iš esmės kelia klausimą, ar yra objektyvių duomenų, leidžiančių pagrįstai manyti, kad iš tiesų galima prokurorai masiškai tyčia ar dėl neatsargumo tinkamai neatlieka savo pareigų, o gal tiesiog ieškoma tariamų pažeidimų, siekiant didesnės kontrolės ir paklusnumo. Šiuo atveju, minėti teismų sprendimai, kuriais panaikintos 8 prokurorams skirtos tarnybinės nuobaudos, leidžia abejoti pačios Generalinės prokuratūros kompetencija ir/ar interesais, tiriant prokurorų veiksmus ir juose tendencingai konstatuojant tarnybinius pažeidimus.

III. Duomenys apie Generalinės prokuratūros neveikimą, kenkiantį prokuratūros sistemai ir sudarantį prielaidas ilgesniems ikiteisminio tyrimo terminams

Su nuolatiniu prokurorų veiklos tikrinimu ir nepagrįstu tarnybinių nuobaudų taikymu, pažeidžiant prokurorų nepriklausomumo principus, susijęs ir kitas itin svarbus faktorius: prokurorų motyvacija ir tinkamas darbai mikroklimatas bei Generalinės prokuratūros (ne)veikimas sprendžiant institucijos problemas.

Duomenų, kiek iš nubaustų prokurorų pateikė skundus teismams ir koks procentas pateiktų skundų buvo patenkintas, Generalinė prokuratūra viešai neteikia. Vis dėlto matyti, kad ne visi prokurorai Generalinės prokurorės sprendimus skundė. Taigi, jeigu kiti sprendimai pripažinti prokurorus padariusius tarnybinius nusižengimus yra galiojantys, kyla klausimas: jei jau tiek daug pažeidėjų, tai kas lemia, kad šiuo metu prokuratūroje dirba tiek daug nekvalifikuotų ar neatsakingų prokurorų arba kodėl prokurorai negeba susitvarkyti su jiems pavestomis funkcijomis ir kokių priemonių Generalinė prokuratūra ėmėsi, kad ši situacija pasikeistų. Apie tai, kad Generalinė prokuratūra nustatinėtų priežastis dėl ko prokurorai neva masiškai netinkamai atlieka pareigas, duomenų nėra, kaip ir nėra duomenų, kad nubaustiems prokurorams būtų sudarytos sąlygos tobulėti tose srityse, kurioje nustatyti pažeidimai. Prokuratūros bendruomenei yra žinomi tik nuolatiniai patikrinimai ir baudimai, kuriuos jau galima priskirti represinėms priemonėms, nes, kaip minėta bet kokia kita nuomonė ar išvados Generalinei prokurorei yra nepriimtina.

Akivaizdu, kad tokie nepagrįsti sprendimai prokurorų tikrai neskatina, dar daugiau – nubaustiems prokurorams apie dvejus metus (iki galutinio teismo sprendimo) atimama galimybė kilti karjeros laiptais, būti tinkamai įvertintam atestacijos metu, vykstant tarnybiniam patikrinimui, jį pabaigus ir paskyrus nuobaudą, o taip pat visą nuobaudos galiojimo laikotarpį, prokuroras negali būti skatinamas.

2013 m., 2016 m., 2018 m. Lietuvos prokuratūroje buvo atliekami prokurorų patiriamo streso ir jo įveikos ypatumų tyrimai. Juos atliko Vilniaus universitetas Prokurorų profesinės sąjungos užsakymu. Tyrimų metu išsiaiškinta, kad prokurorai patiria vidutinio stiprumo stresą daugumoje profesinės veiklos sričių įskaitant dėl specifinių vidinių stresorių, susijusių su prokurorų

darbo specifika (pvz., didelė atsakomybė už priimamus sprendimus, rezonansinių bylų tyrimas ir kontrolė, būtinybė „sutilpti“ į numatytus bylos tyrimo terminus ir pan.), taip pat dėl Bendrų vidinių stresorių, kurie yra susiję su prokuratūros organizacijos ir valdymo ypatumais (pvz., per didelis darbo krūvis, normalaus mikroklimato nebuvimas prokuratūros sistemoje, per mažas atlyginimas ir pan.).² Aktualu tai, kad šiame tyrime buvo nustatyta, jog didžiausią stresą sukeltantys specifiniai vidiniai stresoriai:

- 1) prokurorams „permesta“ atsakomybė už ikiteisminį nusikalstamų veikų tyrimą – 14,90 (2016 m.) ir 14,57 (2013 m.);
- 2) į prokuratūrą siunčiamos prastai (nekokybiškai) policijos tyrėjų parengtos bylos – 12,85 (2016 m.) ir 12,69 (2013 m.);
- 3) žema policijos tyrėjų kvalifikacija – 12,79 (2016 m.) ir 13,01 (2013 m.);
- 4) maža policijos tyrėjų motyvacija gerai atlikti savo darbą – 12,59 (2016 m.) ir 12,76 (2013 m.).

Panagrinęjus prokurorų veiksmus, kurie Generalinės prokurorės buvo pripažinti tarnybiniais pažeidimais, pastebima, kad didelė dalis prokurorų yra nubausta būtent dėl to, kad bylose savalaikiai buvo neatliekami veiksmai arba buvo operatyviai nereaguojama į ikiteisminio tyrimo pareigūnų tinkamą pareigų neatlikimą. Taigi prokurorai baudžiami už tai, kad nesukontroliavo/tinkamai nesureagavo į tyrėjų veiksmus/jų neatlikimą. Šią problemą, tai yra žemą tyrėjų kvalifikaciją ir motyvaciją, kaip veiksma ne tik keliantį stresą, tačiau ir iš esmės trukdantį atlikti tiesiogines pareigas, prokuratūros bendruomenė akcentavo ir akcentuoja jau daugelį metų. Taip pat jau daugelį metų kalbama apie sisteminių pokyčių inicijavimo būtinybę. Vis dėlto, Generalinė prokuratūra jokių valinių sprendimų ikiteisminio tyrimo kokybiškumo klausimais nėra priėmusi, o situacija ne tik, kad nesikeičia, ji prastėja. Negana to, Generaline prokurore tapusi Nida Grunskienė už veiksmus, už kurių atlikimą atsakinga visų pirma ikiteisminio tyrimo įstaiga, atsakomybėn pirmiausia traukia prokurorus (ir tik juos). Ir kas nepriimtinausia šiuo atveju - net nesiaiškina, ar prokurorai dėl savo darbo krūvio, kuris iš esmės didėja dėl tų pačių tyrimo institucijų tyrėjų kvalifikacijos, motyvacijos ir turimų bylų skaičiaus, objektyviai turėjo galimybę laiku sureaguoti į pareigūnų pažeidimus. Kai kuriais atvejais net neįrodinėjamos pasekmės – pakanka fakto, kad tam tikru laikotarpiu tyrėjas neatliko veiksmų, o prokuroras į tai nesureagavo ir baudžiamas prokuroras.

Neabejotina, kad šiuo metu prokurorus ypatingai neigiamai veikia didelė masė atliekamų tarnybinių patikrinimų, nubaustųjų skaičiai, pačios vadovybės kėsinimais į jų nepriklausomumą ir jokių valinių sprendimų, siekiant sudaryti kuo tinkamesnes sąlygas tarnybai ir tobulėjimui, nebuvimas.

Valstybės kontrolė, atlikusi Lietuvos Respublikos prokuratūros valstybinį auditą „Prokuratūros išteklių valdymas organizuojant ikiteisminį tyrimą jam vadovaujant, palaikant valstybinį kaltinimą bylose“, 2024 m. gruodžio 23 d. pateikė Išvadą Nr. VAE-11 (toliau – išvada Nr. VAE-11). Šioje išvadoje auditoriai pažymėjo, kad pradėtų ikiteisminių tyrimų skaičiaus skirtumas tarp skirtingų apygardų prokuratūrų 2023 m. siekė 34 proc. ir audituojamu laikotarpiu kasmet didėjo, o teismų posėdžių, kuriuose dalyvavo prokurorai, skirtumas sudarė 58 proc. Pagal daugumą

² Šio tyrimo metu patiriamos streso intervalai buvo pasirinkti tokie: a) nuo 1 iki 5,05 balo (silpnas stresas); b) nuo 5,06 iki 9,33 balo (vidutinis stresas); c) nuo 9,34 iki 24,44 balo (stiprus stresas). Stresas, kuris patiriamas dėl specifinių vidinių stresorių 2018 metais buvo įvertintas 8,62 balo (2013 m. – 8,52), o stresas, įtakotas Bendrų vidinių stresorių - 8,94 balo (2013 m. – 9,01), tai gi prokurorų patiriamas stresas buvo artimas stipraus streso balui. Nesubendrinti streso balai, tai yra juos skaičiuojant pagal atskiras grupes, atspindi dar niūresnę padėtį: situacijose, susijusios su prokurorų darbo specifika 42,3 proc. tiriamųjų prokurorų (dalyvavo 274 prokurorai) patiria stiprų stresą – (2013 m. – 36,8 proc.), vidutinį stresą – 39,4 proc. (2013 m. – 45,1 proc.), ir tik 18,3 proc. (2013 m. – 18,1 proc.) prokurorų šios aplinkybės kelia silpną stresą. Situacijos, susijusios su prokuratūros organizacijos ir valdymo ypatumais silpną stresą sukelia 24,9 proc. (2013 m. – 24,9 proc.), vidutinį stresą – 32,9 proc. (2013 m. – 31,7 proc.), o stiprų stresą – 42,2 proc. (2013 m. – 43,4 proc.) tiriamųjų.

šių veiksmų didžiausias darbo krūvis teko Vilniaus apygardos prokuratūrai.³ Panaši situacija yra ir Kauno apygardoje. Atkreiptas dėmesys, kad prokurorų darbo krūviui įtakos turi ne tik pradėtų ikiteisminių tyrimų, bet ir nusikalstamų veikų skaičius, ikiteisminių tyrimų sudėtingumas, prokurorų dalyvavimas teismo posėdžiuose, tyrėjų atsakymų pradėti ikiteisminius tyrimus patikrinimai ir kiti procesiniai veiksmai.

Aplinkybė apie itin netolygų darbo krūvį ir nuolat didėjančią atskirtį tarp Vilniaus, Kauno ir kitų prokuratūrų, prokuratūros bendruomenei buvo žinoma ženkliai anksčiau. Reiktų paminėti, kad ženkliai didesnis darbo krūvis Vilniaus apygardos teritorijoje pastaruosius kelerius metus buvo stebimas ne tik prokuratūroje, tačiau ir teismuose, ikiteisminio tyrimo institucijose, ekspertinėse įstaigose. Ši skirtumą sąlygojo prokurorų, teisėjų ir pareigūnų trūkumas bei didesnis ir Vilniaus apygardoje toliau didėjantis baudžiamųjų bylų bei jose tiriamų veikų skaičius. Tačiau, teismai, Lietuvos Respublikos finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, kitos institucijos, tokios kaip Valstybinė teismo medicinos tarnyba, šią aplinkybę vertina ir iš vienu regionų darbus perkelia į kitus, taip siekdamos užtikrinti tolygų darbų krūvį.⁴ Tuo tarpu Generalinė prokuratūra jokių priemonių dėl tolygesnio krūvio pasiskirstymo nesiima. Pažymėtina, kad išvadoje Nr. VAE-11, yra matoma aiški koreliacija tarp prokurorų darbo krūvio ir ikiteisminių tyrimų trukmės: nustatyta, kad didelis prokurorų darbo krūvis turi neigiamos įtakos nusikalstamų veikų tyrimo trukmei – didžiausią darbo krūvį turinčioje Vilniaus apygardos prokuratūroje, lyginant su kitomis apygardomis, yra ilgiausia ikiteisminio tyrimo trukmė.

Vis dėlto Generalinė prokuratūra, nei po ikiteisminio tyrimo institucijų bei teismų sprendimų lyginti darbo krūvį, nei po Valstybės kontrolės išvados, po kurios pateikimo jau yra praėję 10 mėnesių, šiuo klausimu nėra priėmusi jokių sprendimų, nepasinaudojusi gerąja praktika.

Pažymėtina ir tai, kad prokuratūra apskritai niekada neturėjo įrankio, leidžiančio objektyviai paskaičiuoti darbo krūvį tenkantį vienam prokurorui. Generalinio prokuroro 2012-12-14 įsakymu Nr. I-356 patvirtinta Prokurorų ir prokuratūrų darbo krūvių vertinimo metodika niekada nebuvo tinkama įvertinti faktinį prokuroro darbo krūvį, ką iš dalies Valstybės kontrolei pripažino Generalinė prokuratūra, patvirtindama, jog nuo 2023 m. liepos 1 d. šia metodika nesivadovaujama dėl jos netinkamumo, o naujoji metodika turėtų įsigaliooti nuo 2025 m. gegužės 2 d.

Naujoji Prokurorų ir prokuratūrų darbo krūvių vertinimo ir nustatymo metodika patvirtinta buvo dar 2024-05-02 Generalinės prokurorės įsakymu Nr. I-93, tačiau tuo pačiu įsakymu iš karto buvo nustatyta, jog ji įsigalios 2025-05-02. Vis dėl to 2025-05-05 Generalinės prokurorės įsakymu Nr. I-88 jos įsigaliojimas perkeltas iki 2026 m. gegužės 2 d.

Oficialios informacijos, kodėl Generalinė prokurorė, turėdama parengtą metodiką, jos galiojimą atideda antrus metus iš eilės, neturime. Neturime tikslių duomenų apie naujai parengtos metodikos praktinio pritaikymo tinkamumą, taip pat, apie tai kas daroma dėl darbo krūvių suvienodinimo. Turimais duomenimis, naujos metodikos nėra dėl to, kad ją rengiant paaiškėjo, jog prokurorų atliekami veiksmai atskirose prokuratūrose skiriasi kelis ar keliolika kartų, o priimti iš 3 2023 m. Vilniaus apygardos prokuratūroje dirbo 28,7 proc. visų teritorinėse prokuratūrose esančių prokurorų, o jiems teko 32,5 proc. visų per 2023 m. teritorinėse prokuratūrose pradėtų ikiteisminių tyrimų

4 Skirstydami bylas teismai atsižvelgia ne tik į bylų skaičių atskiros pakopos teismuose, tačiau ir į jų sudėtingumą: įtariamųjų skaičių, surinktos medžiagos kiekį, į tai, ar bylos pripažintos prioritetinėmis. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog turimi duomenys rodo, kad Lietuvos apeliacinis teismas atlieka nuolatinę teismų darbo krūvio ir nustatęs jų netolygumą, imasi atitinkamų sprendimų bylų paskirstymo srityje. Šis skirstymas atliekamas arba individualiai, tai yra Apeliaciniame teismui priimant sprendimą dėl konkrečios bylos perdavimo kitam apygardos teismui, arba perduodant tam tikros kategorijos bylas (Lietuvos apeliacinio teismo pirmininko 2022 m. kovo 2 d. nutartis byloje IT-7-658/2022). Be to siekiant darbo krūvio tolygumo yra perduodamas ne tik baudžiamosios bylos, tačiau ir skundai, gauti ikiteisminio tyrimo medžiagoje. Tokie sprendimai grindžiami visų pirma teisingumo interesais. Kaip pažymėjo Apeliacinio teismo pirmininkas, duomenys apie ilgalaikį ir esminį darbo krūvio skirtumą apygardų teismuose sudaro prielaidas ilgesnei baudžiamųjų bylų nagrinėjimo trukmei ir neigiamai įtakoja teisingumo interesus. Šie teiginiai iš esmės atkartoti ir 2024 m. gruodžio 23 d. valstybės kontrolės išvadoje Nr. VAE-11

esmės keičiančius susidariusią situaciją sprendimus Generalinei prokuratūrai trūksta valios. Toks Generalinės prokuratūros vadovybės vaidmuo ne tik kad neužtikrina tolygesnio, optimalesnio ir efektyvesnio ikiteisminio tyrimo atlikimo, bet ir neigiamai veikia didžiausią krūvį turinčiose prokuratūrose dirbančius prokurorus/padėjėjus. Negana to, atliekami masiniai tikrinimai Vilniaus apygardos prokuratūros kontroliuojamuose tyrimuose ir šių patikrinimų metu tikrinama prokuroro kontrolė kiekvienoje byloje atskirai, neatsižvelgiant į tai, kad dėl milžiniško darbo krūvio, prokuroras objektyviai galėjo neturėti galimybės atlikti visus veiksmus visose jam priskirtose bylose.

Pažymėtina ir tai, kad nors Generalinė prokuratūra Valstybės kontrolei teigė, jog metodika netinkama įvertinti faktinį prokurorų darbo krūvį, todėl ja nesivadovaujama, tačiau iš atliekamų tarnybinių patikrinimų medžiagų matyti, kad prokuroro darbo krūviai vis tik yra skaičiuojami. Kokių norminiu aktu remiantis ir kaip tai yra daroma Tarnybinio patikrinimo išvadose nedetalizuojama, todėl Generalinė prokuratūra darbo krūvį skaičiuoja arba remdamasi pačios kaip netinkama įvertinta metodika arba remdamasi metodika, kuri nėra patvirtinta ir kuri nebuvo pateikta Valstybės kontrolei.

Vidaus reikalų ministerijos Projektų ir kokybės valdymo skyrius atlikęs Lietuvos prokuratūros darbuotojų pasitenkinimo darbu tyrimą, 2025 m. birželio 18 d. pateikė išvadą. Remiantis šia išvada, tarp visų prokuratūrų labiausiai darbu patenkinti Panevėžio apygardos prokuratūroje dirbantys asmenys. Mažiausiai darbu patenkinti Vilniaus apygardos prokuratūros darbuotojai, kurie apibūdinami kaip ypač nepatenkinti darbo krūviu. Šios prokurorų bendruomenės nuotaikos yra įtakotos objektyvių duomenų, kuriuos patvirtino Valstybės kontrolės 2024 m. gruodžio 23 d. Išvada Nr. VAE-11 – didžiausias darbo krūvis tenka Vilniaus apygardos prokuratūrai, o mažiausiais Panevėžio. Taigi darbo krūvio netolygumas ne tik sudaro prielaidas ilgesnei ikiteisminio tyrimo trukmei, tačiau įtakoja ir psichologinį klimatą pačioje prokuratūros sistemoje, didesnį darbo krūvį turintiems yra mokamas neteisingas atlyginimas, be to sukuriama sąlyga klaidoms, už kurias (tikras ir tariamas) prokurorai traukiami tarnybinė atsakomybė. Akivaizdu, kad situacijos sprendimui Generalinė prokuratūra jau turėjo imtis priemonių, tačiau faktiškai pastaraisiais metais situaciją tik aštrino, iš esmės jos nespėdama.

Valstybės kontrolės 2024 m. gruodžio 23 d. Išvadoje Nr. VAE-11 taip pat akcentuojami prokurorams nustatyti minimalūs kvalifikacijos kėlimo mokymai, kuriems sutinkamai su Generalinio prokuroro 2018 m. birželio 29 d. įsakymo Nr. I-228 „Dėl prokurorų, valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, mokymo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, 17 p. rekomenduojama skirti 24 akademinį valandų mokymams. Auditoriai tikrinimo metu nustatė, kad 2021–2023 m. laikotarpiu 17 proc. (36 iš 216) prokurorų nė vienais kalendoriniais metais neišklausė rekomenduojamų mokymų, o 49 proc. prokurorų (106 iš 216) per vienerius arba dvejus kalendorinius metus (2021–2023 m.) nesurinko šio valandų skaičiaus. Generalinė prokuratūra nevykdo stebėsenos, kiek valandų kasmet prokurorai skyrė savo kvalifikacijos kėlimui.

Turimais duomenimis šiuo klausimu iki šiol taip pat nėra priimta sprendimų arba jie nėra žinomi eiliniams prokurorams. Pažymėtina tai, kad neretai darbo krūvis lemia, jog seminarai yra praleidžiami, o ir mokymų, kurie orientuoti į specializuotą sritį, kurioje prokuroras tuo metu dirba, ypatingai praktinių, pavyzdžiui, terorizmo, karuselinių sukčiavimų srityje, pinigų plovimo srityje, nusikaltimų daromų elektroninėje erdvėje, panaudojant moderniausias technologijas iš esmės trūksta.

Remiantis Vidaus Reikalų ministerijos Projektų ir kokybės valdymo skyriaus 2025-06-18 išvada, 18%, t. y. beveik penktadalis, prokuratūros darbuotojų (įskaitant ir prokurorus) per paskutinius 12 mėn. apskritai nedalyvavo jokiuose su darbu susijusiuose kvalifikacijos kėlimo kursuose.

Atkreiptinas dėmesys, kad prokurorai turi galimybę išvykti į kitose Europos šalyse organizuojamus seminarus, kuriuos daugiausiai rengia Europos teisės akademija - ERA (Academy

of European Law), Europos teismo mokymų tinklas - EJTN (European Judicial Training Network), o taip pat dalyvauti jų organizuojamuose ilgalaikiuose ir trumpalaikiuose mainuose į Eurojustą, Europos žmogaus teisių teismą, Europos Teisingumo Teismą. Dėstomos temos įprastai būna paremtos praktika ir, kai kurios ypač specializuotos ir aktualios bei itin vertingos prokurorams. Tačiau Generalinės prokuratūros vadovybės nerašytu, tačiau prokurorams žinomu nurodymu, į tokius seminarus vykti komandiruotės forma leidžiama vieną kartą per metus, nes tokius seminarus eiliniams prokurorams Generalinė prokuratūra traktuoja kaip paskatas, o ne kaip savaimę suprantamą tobulinimosi būdą. Tokia Generalinės prokuratūros pozicija yra mažų mažiausiai nesuprantama, nes tokiuose seminaruose iš esmės keliami prokurorų kompetencija, susipažįstama su kitų valstybių prokurorais ir teisėjais, į kuriuos vėliau galima tiesiogiai kreiptis siekiant išsiaiškinti vienokius ar kitokius toje valstybėje esančius baudžiamojo proceso ypatumus. Dar daugiau, Europos teismo mokymų tinklas – EJTN apmoka visas prokuroro keliones ir apgyvendinimo išlaidas, o bilietus nuvykimui į vietą, viešbučius iš anksto perka pats prokuroras. Taigi net ir finansine prasme Generalinei prokuratūrai pati komandiruotė nekainuoja. Vis dėl to, jeigu eilinis prokuroras pageidauja dalyvauti daugiau nei viename seminare, organizuojamame užsienio valstybėje, jis gali jame dalyvauti, tačiau jau savo atostogų sąskaita, kas ir yra daroma.

IV. Dėl psichologinės prievartos (mobingo)

Mobingu darbe vadinamas ilgalaikis psichologinis teroras, kurį grupė darbuotojų vykdo prieš vieną asmenį. Mobingą gali taikyti tiek vienas, kolektyvo pritarimą ar galios svertų turintis asmuo, tiek darbuotojų grupė kartu sutartinai. Dažniausiai psichologinis smurtas, taip pat ir mobingas, pasireiškia darbuotojo įžeidinėjimu, patyčiomis, užgauliojimu, priekabiavimu, grasinimu, nekonstruktyvia, žeminančia kritika, pasiekimų menkinimu, žodine agresija, persekiojimu ir kitokiais veiksmais.

Šiuo atveju iškalbingi Generalinės prokuratūros organizuojamų eilinių prokurorų veiklos tikrinimo (kaip minėta, 2021-2024 metais tikrinta kas penkto prokuroro veikla) ir tarnybinės atsakomybės taikymo (kaip minėta, 2021-2024 metais tarnybinė atsakomybė taikyta kas septintam prokurorui) mastai akivaizdžiai rodo vadovybės taikomą persekiojimą eilinių prokurorų atžvilgiu, jų pasiekimų menkinimą. Juo labiau, kad dalis prokurorams taikytų nuobaudų teismų sprendimais buvo panaikintos, pripažįstant, kad jų taikymu buvo pažeistas konstitucinis prokurorų nepriklausomumo principas. Be to, atskirais atvejais, kai Generalinė prokurorė atsisako priimti eiliniam prokurorui priimtą palankią išvadą ir reikalauja vėl ir vėl iš naujo tirti tuos pačius veiksmus, kol bus surastas koks nors pažeidimas, yra akivaizdus psichologinės prievartos naudojimas prieš konkretų asmenį.

Tokia padėtis, kaip rodo ir prokurorų patiriamo streso tyrimai, daro itin neigiamą poveikį didelei daliai prokurorų, ypač Vilniaus apygardoje, kurioje prie nuolatinių Generalinės prokuratūros tikrinimų prisideda ir ilgą laiką nesprenžiamos problemos dėl neadekvačiai didelio darbo krūvio.

V. Dėl nepotizmo skiriant į pareigas

Prokurorų profesinei sąjungai didelį susirūpinimą kelia nepotizmo ir favoritizmo apraiškos Generalinėje prokuratūroje. 2024 m. kovo 05 d. Generalinės prokurorės Nidos Grunskienės įsakymu Nr. I-54 "Dėl vyriausiųjų prokurorų atrankos komisijos sudarymo" Gintas Ivanauskas, Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro pavaduotojas (Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro siūlymu) buvo paskirtas vyriausiųjų prokurorų atrankos komisijos pirmininku. Atrankos į aukštesnes pareigas (vyriausiųjų prokurorų) turėtų būti vykdoma vadovaujantis Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2020 m. kovo 4 d. įsakymu Nr. I-63 patvirtintų Prokurorų atrankos ir Vyriausiųjų prokurorų atrankos komisijų nuostatais (toliau –

Nuostatai). Nuostatų 9 punktą be kita ko numato, kad atrankos komisijos veikla grindžiama kolegialumo, nešališkumo, nepriklausomumo, objektyvumo, teisėtumo ir viešumo principais. Tačiau šie principai vien šiemet buvo pažeisti jau keletą kartų. Pažymėtina ir tai, kad Prokurorų profesinė sąjunga dar 2019 m. birželio 13 d. raštu Nr.R.4 „Dėl nepotizmo ir prokurorų atrankos skaidrumo“ kreipėsi į Lietuvos Respublikos Prezidentą, Seimo Pirmininką siūlydama Lietuvos Respublikos Seimui ir Lietuvos Respublikos Prezidentui inicijuoti Prokuratūros įstatymo atitinkamų straipsnių pakeitimus, siekiant pakeisti susiklosčiusią situaciją dėl nepotizmo prokuratūros sistemoje ir prokurorų atrankos skaidrumo bei objektyvumo. Deja, jokios reakcijos sulaukta nebuvo ir tai leido toliau išsigalėti šiai sisteminei problemai.

Šių metų kovo 31 d. vyko Vyriausiųjų prokurorų atrankos komisijos posėdis dėl atrankos į laivas Generalinės prokuratūros BPD vyriausiojo prokuroro pavaduotojo pareigas. Dar prieš šį posėdį prokurorų bendruomenėje buvo žinoma, kas atrankoje yra Generalinės prokuratūros BPD vyriausiojo prokuroro favoritas. Atrankos dalyvių duomenimis, atranką laimėjusi kandidatė atrankoje dalyvavo būtent jo Generalinės prokuratūros BPD vyriausiojo prokuroro pasiūlymu ir su tam tikromis kandidatės pageidaujamos išlygomis dėl būsimų jos kuravimo sričių. Kas vėliau ir buvo padaryta.

Be to, 2025 m. kovo 28 d. Prokuratūros dienos vykusio renginio metu, neformalioje aplinkoje jau buvo kalbama, kad Generalinės prokuratūros Vidaus tyrimų skyriaus vyriausiojo prokuroro pareigas greitai užims tam tikras asmuo. Pažymėtina, kad pranešimas, jog į tas pareigas skelbiama atranka pasirodė tik 2025 m. gegužės 28 d. Lietuvos Respublikos generalinei prokurorei priėmus įsakymą Nr. I-113 „Dėl pretendentų atrankos į vyriausiojo prokuroro pareigas paskelbimo“, o pačios pareigos atsilaisvino tik 2025 m. lapkričio 18 d. Bendruomenės nariai dar kartą išgirdo kas ruošiamas užimti minėtas pareigas 2025 m. rugsėjo 13 d. neformalioje aplinkoje Prokuratūros sąskrydyje. Nors Vyriausiųjų prokurorų atrankos komisijos posėdis vyko 2025 m. rugsėjo 15 d., o Atrankos komisijos išvada buvo surašyta tik 2025 m. rugsėjo 24 d. Taigi, nugalėtojas toje atrankoje prokuratūros bendruomenei buvo žinomas dar net nepaskelbus pačios atrankos.

Tokie atvejai akivaizdžiai parodo, kad atrankos į aukštesnes pareigas nevyksta skaidriai, Generalinėje prokuratūroje gajos nepotizmo ir favoritizmo apraiškos, kai į pareigas skiriama ne pagal turimą kompetenciją, asmenines savybes ar gebėjimus, o pagal santykį su Generalinės prokuratūros vadovybe.

VI. Prašymas dėl nurodytų aplinkybių tyrimo

Šiame pranešime nurodyta situacija teisinėje valstybėje nėra toleruotina, nes prokuratūra, kuri pagal Prokuratūros įstatymo 2 straipsnio 1 dalį, padeda užtikrinti teisėtumą ir teismui vykdyti teisingumą, pati negali priimti teisėtų ir teisingų sprendimų atskirų prokurorų atžvilgiu, negeba užtikrinti tinkamos psichologinės atmosferos, tolygaus darbo krūvio ir teisingų darbo sąlygų visiems prokurorams, o į aukštesnes pareigas prokurorus skiria vadovaudamiesi savo asmeninėmis preferencijomis.

Atsižvelgiant į tai, kad:

- vadovaujantis Konstitucijos 118 straipsniu, generalinį prokurorą skiria ir atleidžia Respublikos Prezidentas Seimo pritarimu;
- vadovaujantis Prokuratūros įstatymo 22 straipsnio 6 dalimi, generalinis prokuroras gali būti atleistas Seimo siūlymu;
- vadovaujantis Lietuvos Respublikos seimo statuto (toliau – Seimo statutas) 67 straipsnio 9 punktu Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas atlieka teisėsaugos institucijų, išskyrus teismus, veiklos parlamentinę kontrolę, rengia su tuo susijusias išvadas bei pasiūlymus;

- vadovaujantis Seimo statuto 67 straipsnio 10 punktu Seimo teisės ir teisėtvarkos komitetas rengia ir teikia Seimui išvadas bei rekomendacijas dėl Teisingumo ministerijos, Vidaus reikalų ministerijos, prokuratūros ir kitų teisėsaugos institucijų veiklos;
- vadovaujantis Seimo statuto 79 straipsnio 1 dalimi, Seimas, pripažinęs būtinybę, gali <...> sudaryti laikinąsias tyrimo, kontrolės, revizijos, parengiamąsias, redakcines ir kitokias laikinąsias komisijas kokiam nors klausimui ištirti, parengti ar kitiems Seimo pavedimams atlikti;
- vadovaujantis Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos nuostatų 7.2 punktu, Teisingumo ministerijos veiklos tikslai yra formuoti valstybės politiką teisinių paslaugų srityje, organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti šios politikos įgyvendinimą;

Informuojame gerb. Lietuvos Respublikos prezidentą ir Lietuvos Respublikos Vyriausybę apie Generalinėje prokuratūroje daromus pažeidimus;

Prašome Seimo teisės ir teisėtvarkos komiteto sudaryti laikinąją tyrimo komisiją šiame pranešime nurodytiems Generalinės prokuratūros vadovybės veiksams ir pažeidimams (konstitucinio prokuroro nepriklausomumo principo nuolatinis pažeidinėjimas; teikiamų išvadų (įskaitant Valstybės kontrolės audito ataskaitą) ignoravimas ir būtinų priemonių gerinti prokuratūros veiklą nesiėmimas; psichologinis smurtas ir mobingas; galimas priesaikos, numatančios pareigas atlikti garbingai, ginti žmogaus teises, laisves ir teisėtus interesus, visada būti nešališku, sąžiningu sulaužymas) tirti.

Taip pat prašome Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto inicijuoti Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo pataisas dėl prokurorų drausminės atsakomybės ir skaidrių karjeros galimybių, kurios būtų analogiškos Lietuvos Respublikos teismų įstatyme numatytam teisiniui reguliavimui ir sudarytų sąlygas prokurorų savivaldai.

Šiame Pranešime nurodytos aplinkybės gali būti patvirtintos ne tik viešai prieinamais teismų sprendimais, tačiau ir apklausiant prokurorus tiek žodžiu, tiek raštu.

Šis kreipimasis 2025-10-28 d. buvo aptartas ir suderintas Prokurorų profesinės sąjungos Tarybos posėdyje.

Pagarbiai,
Prokurorų profesinės sąjungos pirmininkas
Julius Rėksnys